

MUS meet in stad én dorp... maar hoe goed?

Het Meetnet Urbane Soorten gaat alweer een tijdje mee. In 2007 werd het project in het leven geroepen omdat broedvogels van bebouwd gebied met andere monitoringprojecten onvoldoende gevolgd konden worden. Vanaf de start was het de bedoeling om het hele spectrum af te dekken: steden, dorpen, buurtschappen, villawijken, sportcomplexen en industrieterreinen. MUS werkt met telpunten per postcodegebied. Deze worden random geselecteerd, maar waarnemers kiezen hun eigen postcodegebied. De vraag is dus hoe goed dorpen en steden daadwerkelijk in de steekproef vertegenwoordigd zijn, en in hoeverre dat gevolgen heeft voor de vogeltrends.

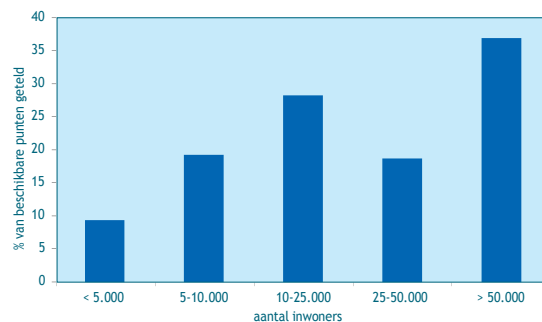
Vooraf dorpen ondervetegenwoordigd

MUS is van meet af aan een succesvol telproject en weet waarnemers van diverse pluimage langjarig aan zich te binden. Aan MUS doen ook veel meer vrouwelijke tellers mee dan aan onze andere telprojecten. In 2019 werd een recordaantal van ruim 6900 punten geteld, 70% meer dan de 4100 telpunten waarmee we in 2007 al meteen een vliegende start kenden. De tellingen zijn behoorlijk over het land verdeeld, al blijven Friesland, Drenthe, Flevoland, Zeeland en Limburg onderbelicht. Als we onderscheid maken naar het inwonersaantal van de dorpen en steden waar de tellingen worden uitgevoerd, dan blijken grotere steden van meer dan 50.000 inwoners relatief het best geteld te worden (figuur 1). Relatief, omdat het aantal getelde punten is vergeleken met het aantal beschikbare punten per inwonersklasse. Ruim een derde van de beschikbare telpunten in grotere steden is 'bezet'. In dorpen van minder dan 5000 inwoners is de bezetting amper 10%. Deze aandelen verschillen sterk per provincie. In Groningen,

Flevoland, Zuid-Holland en Gelderland is de 'overbemonstering' van grotere steden het sterkst. Zeker in deze provincies verwelkomen we dus graag nieuwe tellers in dorpen en buurtschappen. Wellicht wil een deel van de huidige stadstellers om het jaar uitwijken naar een dorp in de directe omgeving? Wat ons betreft is zo'n roulerende aanpak prima mogelijk. Het biedt ook een misschien welkome afwisseling in de vogels die je tegenkomt!

Verschillen in trends?

Wanneer er grote trendverschillen zijn tussen broedvogels van dorpen en steden, zouden we voor de bovengemiddelde telpunten in grotere steden moeten corrigeren voor landelijke trendberekeningen. Daarvan blijkt echter nauwelijks sprake. We vergeleken de MUS-trends van 29 algemene stadsvogels naar inwonersaantal, waarbij we onderscheid maakten tussen <5.000, 5-50.000 en >50.000 inwoners. Dit deden we voor Hoog- en Laag-Nederland afzonderlijk. Bij slechts drie soorten blijken zowel

Figuur 1. Aandeel van de beschikbare telpunten waar daadwerkelijk MUS-tellingen plaatsvinden, uitgesplitst naar inwonersaantal van de betreffende dorpen of steden (situatie 2018-19).

toe- als afnames voor te komen: Holenduif, Roodborst (beide alleen Hoog-Nederland) en Kauw (Hoog- en Laag-Nederland; figuur 2 voor Hoog). Voor de overige soorten blijken de trends juist opvallend goed overeen te komen, al bestaat er soms enig verschil in de mate van de toe- of afname. De conclusie is dat de scheve bemonstering van steden en dorpen niet of nauwelijks leidt tot vertekening van de landelijke trends in bebouwd gebied. Vaak zullen andere factoren ook belangrijker zijn, zoals bouwjaar, aanwezigheid van openbaar groen en afstand tot

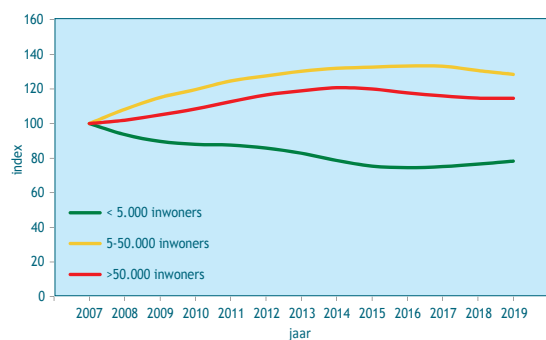
Bij Kauwen komen zowel toe- als afnames voor in bebouwd gebied.
Foto: Luc Hoogenstein

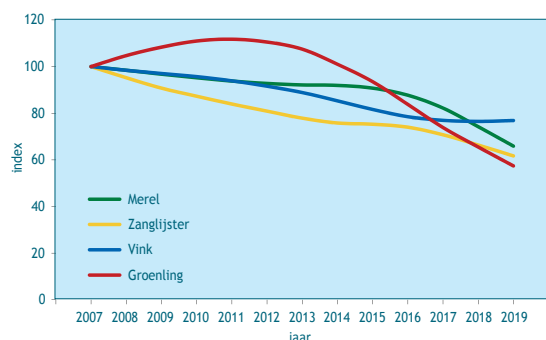

Hadden Merels, als bodemfoerageerders, veel last van de droogte in recente voorjaren?

Foto: Ruurd Jelle van der Leij

Figuur 2. Kauw. Trend in bebouwd gebied in Hoog-Nederland, uitgesplitst naar dorpen en steden op basis van inwonersaantal. Eén van de drie soorten waarvan de trends uiteenlopen (zie tekst).

Figuur 3. Trends van Merel, Zanglijster, Vink en Groenling in bebouwd gebied sinds 2007.

het buitengebied. En we weten uit eerdere analyses natuurlijk dat er belangrijke regionale verschillen zijn in stadsvogeltrends, zie bijvoorbeeld de bijdrage over de Merel in Sovon-Nieuws 2019 (3).

Opvallend in de min

MUS-trends tot en met 2019 kunnen als Excel-tabel worden gedownload via sovon.nl/MUS. Van 70 soorten is inmiddels een betrouwbare trend beschikbaar. Dat geeft de volgende verdeling per trendklasse: sterke afname (4 soorten), lichte afname (34), stabiel (12), lichte toename (15) en sterke toename (5). De balans slaat dus stevig door naar afnames. Vier soorten willen we er kort uitlichten, gezien hun sterke afnames (figuur 3). De Merel nam in de twee recente jaren met achtereenvolgens 14% en 16% af. Een duidelijke versnelling van de sluipende afname die daarvoor al gaande was en die wordt gelinkt aan de intrede van het Usutu-virus. Opvallend is dat de afname van familielid Zanglijster, ook gevoelig voor Usutu, recent eveneens aan het versnellen is. Beide zijn ook bodemfoerageerders, waardoor ook de recente (zeer) droge jaren een rol kunnen spelen. Voor urbane Groenlingen is de situatie nog verontrustender: de populatie is bijna gehalveerd in de laatste 5-10 jaar (net als in verschillende andere landen). Ook de stand van de Vink is in stedelijk gebied sinds 2007 met ruim 20% afgenomen. De afname van beide zaadeters wordt mogelijk veroorzaakt door een andere vogelziekte, het Geel (Trichomonas). Opvallend genoeg

doen de vier soorten het in boerenland en natuurgebieden veel minder slecht, getuige BMP-gegevens. Ziekte-overdracht in stedelijk gebied lijkt bevorderd te worden door hoge dichtheden van kwetsbare vogels op voerplekken en betere overlevingskansen van muggen die Usutu overbrengen. Recent zijn enkele onderzoekstrajecten gestart om meer licht op de rol van vogelziekten op populatietrends te werpen. MUS-telgegevens vormen hierbij een belangrijke bron van informatie.

Doe mee

Op 1 april start weer de nieuwe telperiode. Ruim een kwart van de postcodegebieden is geclaimd. Overal zijn nieuwe tellers welkom, in het bijzonder in de eerder genoemde provincies én in dorpen. Recent hebben we nieuwe telpunten toegevoegd in een groot aantal nieuwbouwwijken. Daarnaast zijn er ook enkele tientallen postcodegebieden op vacant gezet, omdat tellers waren gestopt. Twijfel je of je kennis voldoende is om mee te tellen? Doe dan de gratis online MUS-cursus. Die is ook handig voor de bestaande tellers om de herkenning en geluiden nog eens te oefenen. In maart verschijnt de vernieuwde MUS-handleiding. Meer informatie, nieuwsberichten en vacante gebieden zijn te vinden op sovon.nl/MUS

● Chris van Turnhout, Jan Schoppers & Erik van Winden

MUS-tellingen in urbane omgeving... soms is een hesje handig om duidelijk te maken wat je aan het doen bent. Foto's: Peter Eekelder

